

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 3058/2020. (III. 2.) AB VÉGZÉSE

alkotmányjogi panasz visszautasításáról

Az Alkotmánybíróság tanácsa alkotmányjogi panasz tárgyában meghozta a következő

v é g z é s t:

Az Alkotmánybíróság a Kúria Pfv.V.20.011/2019/5. számú rész- és közbenső ítélete alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló alkotmányjogi panaszt visszautasítja.

I n d o k o l á s

- [1] 1. A gazdasági társaság indítványozó jogi képviselője (dr. Nagy Péter ügyvéd) útján az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 27. §-a szerinti alkotmányjogi panasszal fordult az Alkotmánybírósághoz.
- [2] A jogi személy indítványozó – az egyedi ügy alperese – az egyedi ügy felperesével (a továbbiakban: felperes) mint vállalkozóval 2011. július 12-én 3 890 000 EUR összegű átalánydíj értékben vállalkozási szerződést kötött, melynek tárgya az indítványozó 1. számú kohójának felújítása volt, beleértve a tervezést és a kivitelezést is. A szerződésben rögzítésre került azoknak az eseteknek a köre, amelyekben bármelyik fél kártérítési kötelezettség nélkül – az addig keletkezett költségek elszámolása mellett – elállhatott a szerződéstől; e feltételek között szerepelt az, ha valamelyik fél megsérti a másik fél jóhírnevét, üzleti tisztességét. A szerződéskötést követően a felek többször tárgyaltak a tervek, illetve az azok alapján végzendő kivitelezés tartalmának csökkentéséről. Ennek során, 2012. október 1-én a felperes alvállalkozási szerződést kötött egy harmadik személlyel a szerződésben rögzített eredeti műszaki tartalom szerinti kivitelezési munkák elvégzésére. Szintén a felperes 2012. november 26-án felszámolási eljárás lefolytatása iránti kérelmet nyújtott be az indítványozóval szemben utóbbi meg nem fizetett tartozására hivatkozva, ezt a kérelmet azonban a Székesfehérvári Törvényszék az indítványozó teljesítésére tekintettel elutasította.
- [3] A módosított (csökkentett) műszaki tartalmú terveket a felperes 2012. december 5-én készre jelentette. Az indítványozó 2013. január 10-én kelt levelében árajánlatot kért az e csökkentett műszaki tartalom szerinti kivitelezési munkálatokra. A felperes a módosításokat nem fogadta el, de felajánlotta a további tárgyalásokat. Ezt követően a felperes 2013. január 31-én kelt levelében a szerződés módosításának feltételül a felperessel szemben fennálló tartozásainak rövid határidőn belüli megfizetését, a szerződés fizetési határidejének lerövidítését, továbbá bankgarancia adását kötötte ki.
- [4] Az indítványozó 2013. február 6-án kelt levelében kártérítési kötelezettség nélkül, azonnali hatállyal elállt a vállalkozási szerződéstől arra hivatkozással, hogy a felperes magatartása – az, hogy vele szemben felszámolási eljárást kezdeményezett – megsértette a jó hírét és üzleti tisztességét, továbbá a vállalkozási szerződés lehetetlenülését is eredményezte, a gazdasági válság hatására romló piaci feltételek ugyanis a műszaki tartalom csökkentését indokolták, ehhez azonban a felperes lehetetlen feltételeket támasztott.
- [5] A felperes vitatta az elállás indokolását, és fenntartotta kárigényét az indítványozóval szemben, ezért keresetében kártérítés jogcímén 1 126 400 EUR és kamatai megfizetésére kérte kötelezni az indítványozót. Követelését elsődlegesen a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 312. § (3) bekezdésére alapította, másodlagosan pedig 395. §-ára. Az indítványozó ellenkérelmében a kereset elutasítását kérte, emellett viszontkeresetet is benyújtott, amelyben a vállalkozási szerződés részbeni érvénytelenségének megállapítását kérte. Viszontkeresete alapjául elsődlegesen a szerződés jóerkölcsbe ütközését jelölte meg [Ptk. 200. § (2) bekezdés], másodlagosan a feltűnő értékaránytalanságot [Ptk. 201. § (2) bekezdés], harmadlagosan pedig a vállalkozói díjban való tévedését [Ptk. 210. § (1) és (3) bekezdés].
- [6] Az első fokon eljáró Székesfehérvári Törvényszék részítéletében megállapította a vállalkozási szerződés érvénytelenségét a jóerkölcsbe ütközés miatt. Az elsőfokú döntést a Fővárosi Ítéltábla megváltoztatta és megállapította, hogy a szerződés érvényes. A Kúria felülvizsgálati eljárásában hozott végzésével hatályon kívül helyezte a jogerős részítéletet, az ítéltáblát pedig új eljárásra és új határozat hozatalára utasította.
- [7] A megismételt eljárásban a Fővárosi Ítéltábla a Székesfehérvári Törvényszék részítéletét a vállalkozási szerződés érvénytelenségét megállapító rendelkezése tekintetében hatályon kívül helyezte, és ebben a körben a tör-

vényszéket a per újabb tárgyalására és újabb határozat hozatalára utasította. Döntését azzal indokolta, hogy az elsőfokú bíróság az indítványozó viszontkeresete körében a tényállást a rendelkezésre álló bizonyítékok alapján érdemben helyesen állapította meg, ám azokból csak részben vont le helytálló jogi következtetést.

- [8] A Fővárosi Ítéltábla döntése nyomán lefolytatott megismételt eljárásban a Székesfehérvári Törvényszék közbenső ítéletet hozott, amelyben megállapította az indítványozó felelősségét a vállalkozási szerződéstől való elállásából eredő, a felperest ért károk megtérítéséért. A közbenső ítélet indokolásában kifejtette, hogy nem megalapozottak az indítványozónak a szerződés érvénytelenségét alátámasztó érvei. A feltűnő értékaránytalanság tekintetében csak annak van jelentősége, hogy az egyösszegű díj az elvégzendő munkához képest eltúlzottnak minősül-e, annak, hogy a vállalkozó ezen az összegben belül milyen költséghányaddal vagy haszonnal számolt, nem. Ebből következően nem alapozza meg az indítványozó álláspontját az, hogy a felperes az alvállalkozó közreműködésével 70 % feletti haszonra tett volna szert. Hasonló okból nem állapítható meg a tévedés, illetve a megtevesztés sem: a felperes kötelezettsége a szerződéskötésnél csak az, hogy az egyösszegű átalánydíj összegét közölje a megrendelővel, mert az utóbbi ebből tudja megállapítani azt, hogy a díjat arányban állónak találja-e az elvégzendő munkával.
- [9] A Székesfehérvári Törvényszék nem találta megalapozottnak az indítványozó üzleti jóhírnevének sérelmére történő hivatkozást sem. A felszámolási eljárás a felperesnek az indítványozóval szemben fennálló, lejárt követelésének jogszerű eszköze volt, az indítványozó pedig nem bizonyította be azt, hogy a felperes ennek során valótlan tényt állított vagy híresztelt róla, illetve valós tényt hamis színben tüntetett fel. Az indítványozónak a jóhírnév sérelmére hivatkozással történő elállása ebből következően nem volt jogszerű.
- [10] A közbenső ítélettel szemben az indítványozó nyújtott be fellebbezést. A döntést a Győri Ítéltábla rész- és közbenső ítéletével helyben hagyta. Az indítványozó mindenekelőtt a tényállás hiányos megállapítását és a bizonyítékok téves értékelését kifogásolta. Emellett sérelmezte azt, hogy noha elkésztett kapta kézhez a felperes utolsó beadványát, és így arra nem tudott megfelelően felkészülni, kérelme ellenére az elsőfokú bíróság nem biztosított határidőt a nyilatkozattételre, valamint azt is, hogy az elsőfokú bíróság nem rendelkezett részítéletének rendelkező részében a viszontkereset elutasításáról, csak az indítványozó felelősségének megállapításáról. Az ítéltábla egyetértett mind az elsőfokú közbenső ítélet ténymegállapításaival, mind a belőlük levont jogi következtetésekkel. A nyilatkozattételre biztosított határidő kérdésében úgy foglalt állást, hogy a felperes beadványa nem tartalmazott új, a felek által addig nem érintett lényeges körülményt, illetve jogi okfejtést, ezért a határidő biztosításának megtagadásával nem sérült a fegyverek egyenlőségének elve. A viszontkereset elutasítását illetően az ítéltábla arra mutatott rá, hogy az elsőfokú részítélet egészét tekintve rész- és közbenső ítéletnek minősül, ezért azt rész- és közbenső ítéletként bírálja felül.
- [11] Az indítványozó felülvizsgálati kérelmében kérte a Kúriától elsődlegesen a jogerős rész- és közbenső ítélet hatályon kívül helyezését és annak megváltoztatásával a kereset elutasítását, másodlagosan a jogerős rész- és közbenső ítéletnek az elsőfokú határozatra is kiterjedő hatályon kívül helyezését és az elsőfokú bíróság új eljárásra és új határozat hozatalára való utasítását. Álláspontja szerint a kereset elutasításának lett volna helye. Sérelmezte, hogy a kárösszeg megállapítása körében indítványa ellenére nem került sor szakértő kirendelésére, noha a vállalkozási szerződés bonyolultsága ezt követelte volna meg. Az elsőfokú bíróság nem tartotta be a korábbi másodfokú részítéletben foglalt utasítást. Az indítványozó ismételten kifogásolta, hogy a törvényszék nem biztosított számára határidőt a felperes utolsó beadványára történő reagálásra. Számos ponton kifogásolta a bizonyítást és valótlannak, tévesnek, hiányosnak, továbbá iratellenesnek minősítette az elsőfokú részítélet ténymegállapításait. Emellett az indítványozó önálló hatályon kívül helyezési okként jelölte meg azt, hogy az eljáró bíróságok nem rendelkeztek határozataik rendelkező részében a viszontkereset elutasításáról. Szintén önálló hatályon kívül helyezési okként nevesítette azt, hogy a kár bekövetkezésének bizonyítottsága hiányos.
- [12] A Kúria a jogerős rész- és közbenső ítéletet hatályában fenntartotta azzal a pontosítással, hogy az indítványozó viszontkeresetét elutasítottnak tekintette.
- [13] 2. Az indítványozó ezek után nyújtotta be az Alkotmánybírósághoz hiánypótlással kiegészített alkotmányjogi panaszát, melyben az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésének sérelmére történő hivatkozással kérte a Kúria rész- és közbenső ítéletének megsemmisítését a Fővárosi Ítéltábla rész- és közbenső ítéletére, valamint a Székesfehérvári Törvényszék közbenső ítéletére kiterjedően.
- [14] Az indítvány szerint a megismételt eljárásban eljáró törvényszék megsértette az indítványozónak a tárgyaláshoz való jogát azzal, hogy nem biztosított számára lehetőséget saját álláspontja előadására. A felek meghallgatása kétoldalú kell, hogy legyen, vagyis mindkét fél részére biztosítani kell azt. Továbbá az Alkotmánybíróság gyakorlatából [22/2014. (VII. 15.) AB határozat] következik, hogy az elsőfokú eljárás újbóli lefolytatása esetén

az elsőfokú bizonyítási eljárást el kell végezni, mely azt is eredményezheti, hogy a bizonyítást bizonyos korlátok között teljes terjedelmében előlről kell kezdeni. A törvényszék ezt a követelményt nem tartotta be, mert az iratismertetést követően berekesztette a tárgyalást és a már meglévő iratokból hozott döntést.

- [15] Az indítványozó a 24/2018. (XII. 28.) AB határozatra hivatkozással állította, hogy az eljáró bíróságok nem tartották be a kereseti kérelem kimerítésének kötelezettségét, mert nem végeztek az ügyben érdemi vizsgálatot, továbbá nem rendelkeztek a rendelkező részben a viszontkeresetről. A törvényszék az indítványozót a megismételt eljárásban a viszontkeresete kapcsán nyilatkoztatta, a tárgyaláson azonban a kárfelelősség körében hozta meg döntését, jóllehet két ellentétes irányú igényről volt szó, hiszen a viszontkeresetben az indítványozó támasztott követelést a felperessel szemben, míg az indítványozó kárfelelőssége a felperes kereseti követelésének tárgya.
- [16] Az indítványozó a fegyverek egyenlősége elvének sérelmeként értékelte, hogy a törvényszék csak a felperest tájékoztatta a bizonyításról. Az egyedi ügyben irányadó, a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (a továbbiakban: Pp.) 386/J. §-a szerint a kiemelt jelentőségű perekben a bíróság nem köteles a bizonyítási teherről a feleket előzetesen tájékoztatni. Az indítványozó álláspontja szerint azonban ha az egyik fél megkapja a tájékoztatást, a tisztességes bírósági eljáráshoz való jog megköveteli a bíróságoktól, hogy azt az ellenérdekű fél részére is megtegyék. A jelen ügyben ez nem valósult meg, mert az indítványozó nem kapott a bizonyítási teherről szóló tájékoztatást.
- [17] A fegyverek egyenlőségének elvét sértette a panasz szerint az is, hogy az indítványozó elkészen, 2018. április 21-én kapta kézhez a felperes utolsó beadványát, a tárgyalást azonban a törvényszék a rá következő első munkanapon, április 23-án tartotta meg. Az indítványozónak ezért nem volt lehetősége érdemben nyilatkozni a beadvány tartalmára, mert a törvényszék az erre irányuló kérelme ellenére nem biztosított határidőt. Az indítványozó vitatta a Győri Ítéletábrla és a Kúria álláspontját, miszerint az indítványozónak azért nem sérültek az eljárási jogai, mert a felperesi beadvány nem tartalmazott új, a felek által addig nem érintett lényeges körülményt, illetve jogi okfejtést; emellett hangsúlyozta azt is, hogy a beadványban állítottak jelentőségétől függetlenül a tisztességes eljárás követelményéből fakadóan meg kell, hogy illesse őt a válaszadás joga.
- [18] Az eljárásban az indítványozó álláspontja szerint sérült a pártatlanság követelménye, mert a bíróságok a pártatlanságnak még a látszatát sem tanúsították, nem kezelték az indítványozót a felperessel egyenrangú félként, ráadásul a felperes folyamatosan elfoglaltsági kifogásokat terjesztett elő, ily módon nyomást gyakorolva a bíróságokra.
- [19] Az indokolási kötelezettséget megsértve járt el a törvényszék, mert nem vizsgálta mindazokat a körülményeket, amelyeket az eljárás megismétlését elrendelő másodfokú határozatban foglaltak értelmében kellett volna. Ez utóbbi előírta a károkozással kapcsolatos konjunktív feltételek vizsgálatát, ezt pedig a törvényszék elmulasztotta. A törvényszék valójában nem végzett érdemi vizsgálatot a megismételt eljárásban, holott ez alkotmányos kötelezettsége lett volna.
- [20] 3. Az Alkotmánybíróság tanácsa az Abtv. 56. § (2) bekezdése értelmében mérlegelési jogkörében vizsgálja az alkotmányjogi panasz befogadhatóságának törvényben előírt tartalmi feltételeit, különösen a 26–27. § szerinti érintettséget, a jogorvoslat kimerítését, valamint a 29–31. § szerinti feltételeket. E vizsgálat elvégzése során az alábbiakat állapította meg.
- [21] Az Abtv. 29. §-a értelmében az alkotmányjogi panasz a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenesség, vagy alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdés esetén fogadható be.
- [22] Az Alkotmánybíróság mindenekelőtt felidéri a tisztességes bírósági eljárással összefüggésben megfogalmazott elvét és gyakorlatát, mely szerint nem a felülbírálatra alkalmasság szempontjából vizsgálja a bíróságok indokolási kötelezettségének teljesítését, és tartózkodik attól, hogy jogági dogmatikához tartozó kérdések helytállóságáról, illetve törvényességéről, avagy kizárólag törvényértelmezési problémáról állást foglaljon [3003/2012. (VI. 21.) AB végzés, Indokolás [4]]. Az alkotmányjogi panasz „nem tekinthető a bírósági szervezeten belül jogorvoslattal (már) nem támadható bírósági határozatok által okozott valamennyi jogsérelem orvoslása eszközének, azaz ez a jogorvoslat nem jelenti a rendes bíróságok jogalkalmazási gyakorlatának általános felülvizsgálatát, aminek következtében az Alkotmánybíróság burkoltan negyedfokú bírósággá válna” [3198/2013. (X. 22.) AB végzés, Indokolás [22]].
- [23] Erre az elvre figyelemmel az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy a panasz a bíróságok által elvégzett mérlegelés felülbírálatára irányul és az alábbiak szerint nem felel meg az Abtv. 29. §-ában foglalt befogadási feltételeknek.

- [24] A Kúria annyiban módosította a jogerős rész- és közbenső ítéletet, hogy felülvizsgálati rész- és közbenső ítéletének rendelkező részében rendelkezett az indítványozó viszontkeresetének elutasításáról. A viszontkereset a jóerkölcsbe ütközésre, a feltűnő értékaránytalanságra, valamint a tévedésre, illetve megtévesztésre hivatkozással kérte a szerződés érvénytelenségnek megállapítását, mindezekkel a viszontkereseti kérelmekkel, azok megalapozottságának hiányával a Székesfehérvári Törvényszék és a Fővárosi Ítéltábla is részletesen foglalkozott határozataik indokolásában. Nem alapvető jelentőségű alkotmányjogi kérdés és nem a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenesség az, hogy a Kúria nem értékelte az ügy érdemi elbírálására lényeges kihatással bíró eljárás szabálysértésként [Pp. 275. § (3)–(4) bekezdés] és pusztán a rendelkező rész kiegészítésével orvosolta azt az eljárási hibát, hogy a bíróságok nem rendelkeztek az indítványozói viszontkeresetről, ha egyébként a benne foglalt követeléseket kimerítően elbírálták.
- [25] A Győri Ítéltábla és a Kúria határozatai egyaránt okát adják annak, miért nem tartották indokoltnak az indítványozó tájékoztatását (megítélésük szerint az indítványozó kárfelelőssége tekintetében további bizonyításra nem volt szükség, és ilyesmire nem is került sor). Mind a jogerős, mind a felülvizsgálati rész- és közbenső ítélet megindokolja továbbá azt, miért nem volt szükség határidőt biztosítani a felperesi beadványra (az nem tartalmazott új, a felek által addig nem érintett lényeges körülményt, illetve jogi okfejtést). Mindezen értékelések az Alkotmánybíróság hatáskörén túlmutató, a rendes bíróságok hatáskörébe tartozó feladatok, ezért az Alkotmánybíróság nem bírálhatja felül az eljáró bíróságok e körben tett mérlegelését.
- [26] Az Alkotmánybíróság az indítványok érdemében a rendelkezésre álló iratok alapján dönt [Abtv. 57. § (1) bekezdés]. Az eljáró bíróságok pártatlanságának sérülése tekintetében a jelen ügyben rendelkezésre álló iratok nem vetettek fel olyan aggályt, ami az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésén belül a pártatlanság követelményének megsértését valószínűsítene, ezért a panasznak az Abtv. 29. §-a alapján történő befogadása ezek alapján sem indokolt.
- [27] A Fővárosi Ítéltábla 10.Gf.40.399/2016/20-III. számú, 2017. november 6-án kelt részítéletének rendelkező részében rendelkezett – egyebek mellett – arról, hogy a Székesfehérvári Törvényszék korábban hozott részítéletét a vállalkozási szerződés érvénytelenségét megállapító rendelkezés tekintetében hatályon kívül helyezi és ebben a körben – a megtámadási okokra alapított érvénytelenségi viszontkereset elbírálására – a törvényszéket a per újabb tárgyalására és újabb határozat hozatalára utasítja. E részítéletében az ítéltábla rögzítette, hogy a megismételt eljárásban a felperes kártérítési keresete jogalapjának vizsgálata körében szükséges annak tisztázása, hogy létrejött-e az érvényes vállalkozói szerződés, ennek hiányában ugyanis a szerződésre jogot alapítani, illetve a szerződés megszűnéséből eredő igényt érvényesíteni nem lehet (10.Gf.40.399/2016/20-III. számú ítélet, 18. oldal). Az indítványozó álláspontjával ellentétben a jelen ügyben eljáró Székesfehérvári Törvényszék megindokolta, miért tartja megalapozottnak az indítványozó kárfelelősségét, amikor kifejtette, hogy az érvényesen létrejött szerződéstől – amelynek semmisségét az indítványozói viszontkeresetben előadott okok nem támasztják alá – történő elállás jogszerűtlen, ebből következően a vállalkozási szerződés teljesítése az indítványozónak felróható okból vált lehetetlenné, és a Ptk. 312. § (3) bekezdése értelmében a felperes szabadul tartozása alól és követelheti kárának megtérítését. A kárfelelősség fennállása tehát meg lett indokolva a megismételt eljárásban.
- [28] 4. Tekintettel arra, hogy az indítvány nem vetett fel alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdést, illetve nem mutatott rá a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenességre, azt az Alkotmánybíróság – az Abtv. 56. § (3) bekezdésére figyelemmel – az Ügyrend 30. § (2) bekezdés a) pontja alapján visszautasította.

Budapest, 2020. február 18.

Dr. Varga Zs. András s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró

Dr. Handó Tünde s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Pokol Béla s. k.,
előadó alkotmánybíró

Dr. Schanda Balázs s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szívós Mária s. k.,
alkotmánybíró

Alkotmánybírósági ügyszám: IV/1137/2019.

